

Sztuczna Inteligencja i Inżynieria Wiedzy

Laboratorium

Zadanie 1

Zadanie optymalizacji

data aktualizacji: 25.02.2021 * Wiktor Walentynowicz, Artur Zawisza

Cel ćwiczenia

Celem ćwiczenia jest zapoznanie się z klasą problemów optymalizacyjnych oraz metodami ich rozwiązywania na przykładzie Algorytmu Genetycznego. Zakres ćwiczenia obejmuje zapoznanie się z teorią, własnoręczną implementację metody optymalizacji oraz zdobycie intuicji w pracy z nią poprzez wykonanie serii badań elementów i parametrów metody.

Problem optymalizacyjny

Wiele problemów spotykanych w życiu codziennym można określić jako problemy polegające na szukaniu „naj”:

- najtańszych zamienników produktów w sklepie,
- najszybszego sposobu dotarcia z punktu A do punktu B,
- wyznaczenia działki o największej powierzchni przy ograniczeniu długości płotu,
- najlepszego samochodu pod kątem wybranych kryteriów,
- ...

Wszystkie problemy tego rodzaju należą do grupy **problemów optymalizacyjnych**.

Problem optymalizacyjny – problem polegający na znalezieniu **ekstremum** (minimum lub maksimum) pewnej **funkcji** przy założonych **ograniczeniach**. Funkcję tę, w zależności od kontekstu, nazywamy **funkcją celu**, **funkcją kosztu**, **funkcją strat**, itp.

Celem w problemach optymalizacyjnych jest znalezienie takich **wartości argumentów** funkcji celu, w których funkcja osiąga **ekstremum globalne** przy spełnieniu **wszystkich ograniczeń**.

Warto zwrócić uwagę, że problemy optymalizacyjne można dzielić ze względu na wiele różnych kryteriów:

- Występowanie ograniczeń (optymalizacja bez ograniczeń/z ograniczeniami),
- Liczba optymalizowanych funkcji (optymalizacja jedno-/wielo-kryterialna),
- Liczba argumentów funkcji (funkcje jednej-/wielu-zmiennych),
- Rodzaje argumentów funkcji (optymalizacja ciągła/dyskretna).

Algorytm. Heurystyka. Metaheurystyka

Istnieje wiele metod rozwiązywania problemów optymalizacyjnych, które naturalnie łączą się w grupy metod, np. metody oparte o podział odcinka, metody gradientowe (gradient – uogólnienie pochodnej funkcji na

funkcje wielu zmiennych), metody typu *black-box optimization* (wewnętrzna specyfika funkcji celu nie jest/nie musi być znana), itd.

Jednak najbardziej podstawowy podział metod (nie tylko optymalizacyjnych) dotyczy **jakości rozwiązania** oraz **czasu** wymaganego na jego uzyskanie. Pod tym względem możemy podzielić metody na **algorytmy** oraz **heurystyki**.

Algorytm jest metodą spełniającą poniższe kryteria:

1. Jest to **skończona lista kroków**,
2. Wykonanie algorytmu **zawsze się zakończy**,
3. Dla zadanego, konkretnego wejścia, zwrócony wynik jest **zawsze** taki sam,
4. Wynik działania algorytmu jest zawsze **wynikiem optymalnym**.

Punkty 1 i 2 mówią o **skończoności algorytmu** – punkt 1 oznacza, że algorytm wymaga **skończonego miejsca** na jego zapisanie (skończonej pamięci), a punkt 2, że **gwarantowane** jest **uzyskanie wyniku** po pewnym (czasem bardzo długim, ale skończonym) czasie.

Punkt 3 opisuje **determinizm** – algorytmy, podobnie jak funkcje w matematyce, zawsze zwracają tę samą odpowiedź na zadane, konkretne wejścia. Z tego punktu wynika też, że jeśli w metodzie pojawi się jakikolwiek rodzaj **losowości**, to z automatu przestaje to być algorytm.

Punkt 4 wskazuje na cechę algorytmów polegającą na uzyskiwaniu rozwiązań optymalnych. Nie jest to cecha, którą wykazują wszystkie algorytmy. Przykładowo, algorytm znajdujący najkrótszą ścieżkę będzie poszukiwał rozwiązania optymalnego – **najkrótszej** ścieżki, ale jak w przypadku algorytmu sortowania mówić o optymalności, kiedy zbiór zostaje albo posortowany, albo nie?

Uzyskanie algorytmu rozwiązującego dany problem jest pożądane, gdyż daje on **gwarancję znalezienia optymalnego rozwiązania**. Niestety w przypadku **wielu praktycznych problemów** albo **algorytmy nie są znane** (np. jak algorytmicznie opisać rozpoznawanie obiektów na obrazie?), albo ich **złożoność obliczeniowa jest zbyt wysoka**, aby można było je wykorzystać w praktyce.

Z tego powodu, w wielu przypadkach, istnieje konieczność uciekania się do użycia **metod przybliżonych**.

Metoda przybliżona (metoda heurystyczna, heurystyka) w porównaniu do algorytmu **nie daje żadnych gwarancji** znalezienia rozwiązania optymalnego, ale pozwala na uzyskanie „**jakiegoś**” rozwiązania w **ograniczonym czasie**. Heurystyki są często pewnego rodzaju **intuicjami**, które wydają się **dawać szansę** na znalezienie dobrych rozwiązań.

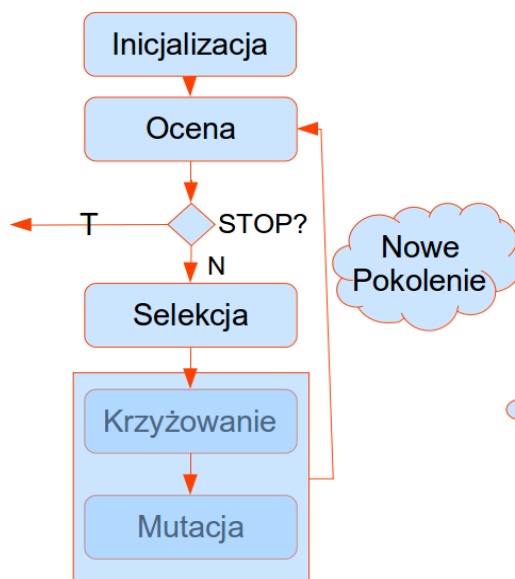
Naturalnym jest, że w celu polepszenia jakości znajduwanych rozwiązań zaczęto **łączyć prostsze heurystyki** w większe metody. **Sposób łączenia** prostszych heurystyk w większą metodę nazywamy **metaheurystyką**. Można na nie patrzeć jak na **szablony**, które opisują **sposób tworzenia konkretnych heurystyk**.

Algorytm Genetyczny

Algorytm Genetyczny (ang. *Genetic Algorithm, GA*) jest przykładem **metaheurystyki** stosowanej do rozwiązywania **problemów optymalizacyjnych**. Optymalizatory utworzone na podstawie schematu Algorytmu Genetycznego również nazywane są Algorytmami Genetycznymi (są to jednak już konkretne heurystyki).

Algorytm Genetyczny zainspirowany został procesem ewolucji organizmów żywych w wyniku doboru naturalnego. Jak wiadomo, organizmy lepiej przystosowane do środowiska naturalnego mają większe szanse na wydanie potomstwa, a przez to utrwalenie swoich cech. Iteracyjny proces przetrwania najlepszych i wymierania najsłabszych osobników skutkuje uzyskaniem populacji coraz lepiej dopasowanej do warunków środowiskowych.

Ideę tę zaadaptowano na potrzeby problemów optymalizacyjnych w sposób przedstawiony na Rysunku 1.

Rysunek 1. Ogólny schemat działania Algorytmu Genetycznego, Autor: Paweł Myszkowski

Pierwszy krok GA stanowi wygenerowanie początkowej, zazwyczaj **losowej populacji rozwiązań**. Nie jest to jednak reguła i możliwe jest wykorzystanie np. wyników działania innych, prostych metod jako źródła populacji początkowej. Rozwiązania w GA, przez analogię do natury, nazywamy **osobnikami**.

W kolejnym kroku, każdy osobnik jest oceniany. **Ocena** polega na określeniu „jak dobrze osobnik jest dopasowany do środowiska”, czyli jak dobrze rozwiązuje on problem optymalizacyjny. Sprowadza się to do wyznaczenia wartości funkcji celu, nazywanej tutaj **funkcją przystosowania**, dla każdego z osobników w populacji.

Znając **wartość przystosowania** każdego z osobników można sprawdzić, czy osiągnięto założoną jakość rozwiązania i czy można przerwać proces optymalizacji – **sprawdzenie warunków stopu**.

Jeżeli warunki zatrzymania **nie** zostały spełnione, Algorytm Genetyczny generuje kolejne pokolenie osobników – nową populację. Wykorzystywane są tutaj składowe heurystyki nazywane **operatorami genetycznymi**. W najprostszej, podstawowej wersji, GA zawiera następujące operatory:

- **Operator selekcji**, wybierający osobniki - rodziców generujących potomstwo,
- **Operator krzyżowania**, tworzący osobniki/a – dzieci na podstawie wybranych rodziców,
- **Operator mutacji**, wprowadzający losowe zmiany w kodzie genetycznym dzieci.

Po wykonaniu powyższych operatorów i utworzeniu nowej populacji o rozmiarze identycznym do rozmiaru poprzedniej, proces ewolucji jest powtarzany.

Kolejne kroki Algorytmu Genetycznego przedstawia Pseudokod 1. Warto zaznaczyć, że operatory genetyczne w tym pseudokodzie tworzą od razu całe populacje tymczasowe.

Populacje można też generować w inny sposób – „krokowo”, czyli po jednym osobniku. Schemat takiego postępowania przedstawiono na Pseudokodzie 2. Warto zwrócić uwagę, że w tym przykładzie operator krzyżowania *crossover* generuje tu tylko jedno dziecko, nie ma jednak najmniejszego problemu z zaadaptowaniem tego sposobu postępowania na operatory generujące większą liczbę dzieci.

```

begin
t:=0;
initialise( pop(t0) );
evaluate( pop(t0) );
    while (not stop_condition) do
    begin
        pop(t+1) := selection( pop(t) );
        pop(t+1) := crossover( pop(t+1) );
        pop(t+1) := mutation( pop(t+1) );
        evaluate( pop(t+1) );
        t:=t+1;
    end
return the_best_solution
end

```

Pseudokod 1. Ogólny pseudokod Algorytmu Genetycznego, Autor: Paweł Myszkowski

Z aktualnej populacji $pop(t)$ wybierane są dwa osobniki $P1$ i $P2$ na rodziców osobnika $O1$. Następnie, z prawdopodobieństwem P_x dokonywane jest krzyżowanie generujące dziecko $O1$. Jeśli do krzyżowania nie dojdzie, aby nie marnować przebiegu algorytmu, wykonywana jest kopia jednego z rodziców np. $P1$. Następnie dziecko $O1$ jest poddawane mutacji z prawdopodobieństwem P_m . Kroki powtarza się do czasu uzyskania populacji $pop(t + 1)$ o rozmiarze równym rozmiarowi $pop(t)$.

Taki schemat działania pozwala ograniczyć zużycie pamięci i zapisać algorytm w sposób ułatwiający jego modyfikację i rozszerzanie.

```

begin
t:=0;
initialise( pop(t) );
evaluate( pop(t) );
    while (not stop_condition) do
    begin
        while ( pop(t+1).size() != pop_size )
            P1 := selection( pop(t) );
            P2 := selection( pop(t) );
            if ( rand[0,0..1,0] < P_x )
                O1 := crossover( P1, P2 );
            else O1 := copy(P1);
            O1 := mutation( O1, P_m );
            evaluate( O1 );
            pop(t+1).add( O1 );
            if ( the_best_solution > O1 )
                the_best_solution := O1
        end
        t:=t+1;
    end
return the_best_solution
end

```

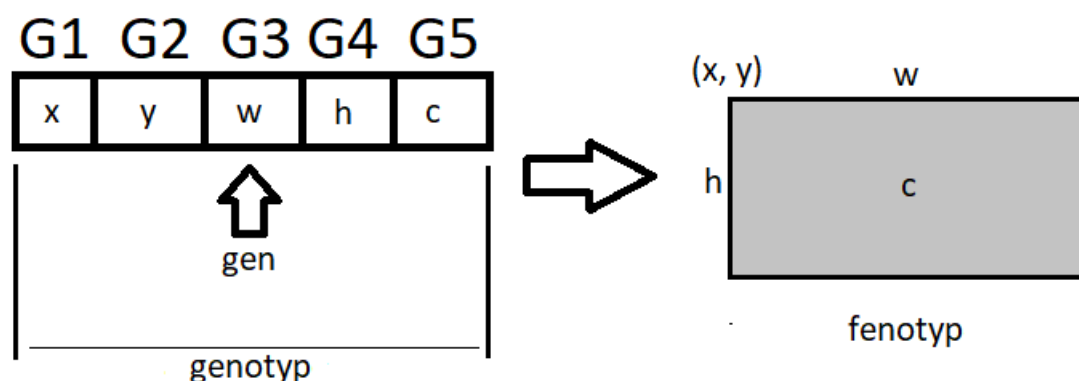
Pseudokod 2. Algorytm Genetyczny w podejściu „krokowym”, Autor: Paweł Myszkowski

Genotyp. Fenotyp. Kodowanie osobnika

Projektując własny Algorytm Genetyczny pierwszym krokiem jest **zdefiniowanie osobnika**.

Klasycznie, w GA **osobnik** jest reprezentowany przez **listę/tablicę o stałym rozmiarze**. Ze względu na inspirację biologiczną, każda **wartość** w osobniku nazywana jest **genem**, a cała **lista genów** – **genotypem**.

Należy przy tym zaznaczyć, że **genotyp** osobnika **nie musi** być równoznaczny z rozwiązaniem. Najczęściej jedynie koduje rozwiązanie. Właściwe, odkodowane rozwiązanie nazywamy **fenotypem**. Porównanie genotypu i fenotypu przedstawiono na Rysunku 2.

Rysunek 2. Przykład genotypu i odpowiadającego mu fenotypu (reprezentacja kolorowego prostokąta)

Istnieje wiele **rodzajów kodowań**, które można wykorzystać projektując osobnika:

- **Kodowanie binarne** – gen przyjmuje wartość 0 lub 1,
- **Kodowanie całkowitoliczbowe** – gen przyjmuje wartość całkowitą z pewnego zbioru,
- **Kodowanie rzeczywistoliczbowe** – gen przyjmuje wartości rzeczywistoliczbowe,

Wybór kodowania jest bardzo istotnym etapem projektu algorytmu, gdyż **determinuje** ono jakie **operatory** mogą być użyte dalej. Osobnik może korzystać z jednego rodzaju kodowania lub mieszać wiele rodzajów.

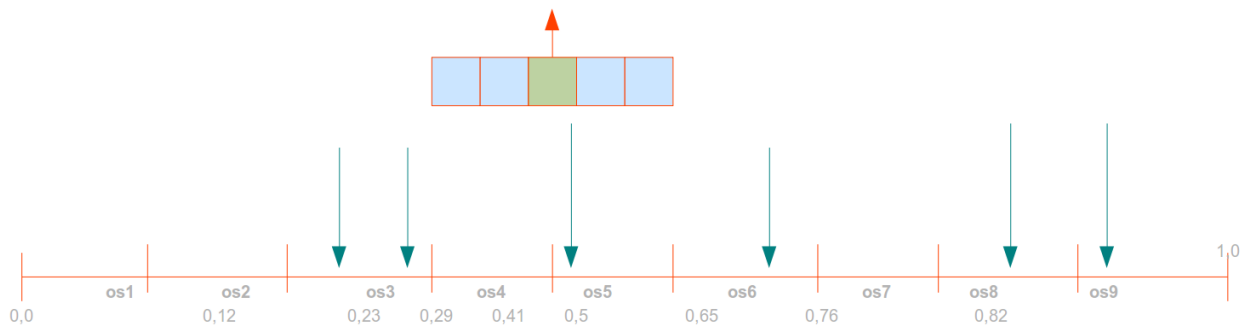
Operator selekcji. Turniej. Ruletka

Pierwszym operatorem używanym w GA jest **operator selekcji** (*ang. selection*). Służy on do **wyboru kandydatów** na rodziców na podstawie **wartości przystosowania** osobników w populacji.

Operator selekcji jest bardzo istotny, gdyż jego zły wybór może doprowadzić do zatrzymania dalszego rozwoju populacji z powodu problemów z tzw. **presją/ciśnieniem selekcyjnym**. Ciśnienie selekcyjne jest generowane przez operator selekcji w wyniku „podbijania” nawet niewielkich różnic w wartości przystosowania. Jeśli ciśnienie jest zbyt wielkie, najlepszy osobnik szybko zdominuje populację, jeśli ciśnienie jest zbyt małe – proces ewolucji przestaje być zbieżny.

Dwa najprostsze, ale i popularne operatory selekcji to **selekcja turniejowa** i **selekcja ruletkowa**.

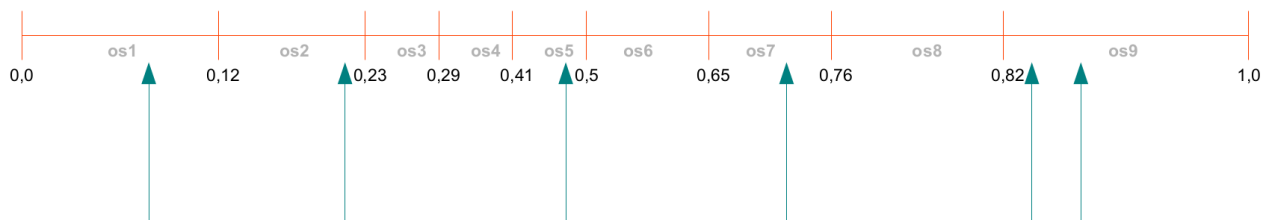
Operator selekcji turniejowej dokonuje **losowania bez powtórzeń** N osobników z populacji, spośród których wybierany jest osobnik najlepiej przystosowany. Parametr N nazywany **rozmiarem turnieju** może być zarówno pewną **wartością stałą** lub być określony jako pewien **procent rozmiaru populacji**. Dla $N = 1$ wybierany jest osobnik losowy (brak ciśnienia selekcyjnego), dla N równego rozmiarowi populacji wybierany jest najlepszy osobnik z populacji (szybka zbieżność). Rysunek 3 przedstawia schemat selekcji turniejowej.

Rysunek 3. Schemat działania operatora selekcji turniejowej dla $N=5$ (warto zwrócić uwagę, że os3 został wylosowany dwukrotnie – losowanie powtórzone), Autor: Paweł Myszkowski

Operator selekcji ruletkowej przypisuje każdemu osobnikowi z populacji **prawdopodobieństwo** bycia wylosowanym zależne od tego jak **dobrze przystosowany** jest dany osobnik. Warto zaznaczyć, że dla problemów **minimalizacyjnych** „dobry” oznacza „o **małej wartości funkcji przystosowania**”, a dla problemów **maksymalizacyjnych** – „o **dużej wartości funkcji przystosowania**”. Tak więc, w zależności od rodzaju problemu inaczej należy przeliczać przystosowania na prawdopodobieństwa. Z tego powodu dla metody ruletki definiuje się często tzw. **funkcję wagową**, której celem jest przeliczanie **przystosowania na wagi** oraz dbanie o odpowiednie **ciśnienie selekcyjne**. Najczęściej stosuje się funkcje liniowe lub wykładnicze.

Wybór osobnika polega na wylosowaniu liczby z przedziału $<0, 1>$ i na jej podstawie wskazaniu osobnika, na którego „pole koła ruletki” wypada ta wartość. Metoda daje szansę każdemu z osobników na zostanie rodzicem. Przykład działania metody ruletkowej przedstawiono na Rysunku 4.

Rysunek 3. Schemat działania selekcji ruletki, Autor: Paweł Myszkowski

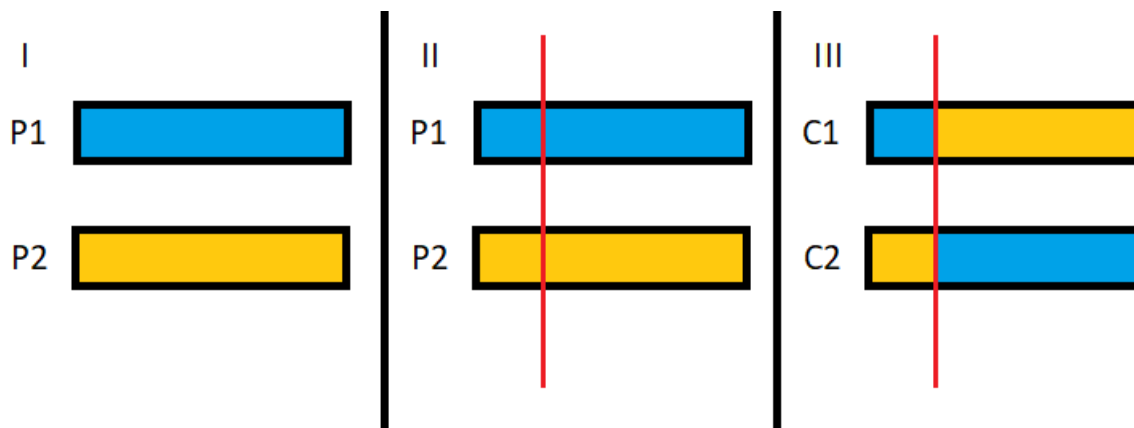
Operator krzyżowania

Drugim w kolejności operatorem genetycznym pojawiającym się w podstawowym Algorytmie Genetycznym jest **operator krzyżowania** (ang. *crossover*) służący do **tworzenia osobników potomnych** na podstawie rodziców. Operatory krzyżowania mogą generować jedno lub więcej dzieci. Krzyżowanie odbywa się zazwyczaj z pewnym prawdopodobieństwem P_x .

Tego typu operatory są **silnie zależne od kodowania** osobnika, gdyż dla pewnych problemów wartości jednych genów są zależne od innych i **naiwne krzyżowanie** może tworzyć **niepoprawne osobniki**. Dla tego typu problemów albo stosuje się **dedykowane kodowania i operatory krzyżowania**, albo rozszerza Algorytm Genetyczny o dodatkowy **operator naprawczy**, który poprawia uszkodzone genotypy.

Do najprostszych operatorów krzyżowania można zaliczyć **krzyżowanie jednopunktowe**, **krzyżowanie wielopunktowe** oraz **krzyżowanie równomierne**.

Operator krzyżowania jednopunktowego wybiera losowy punkt między genami, rozcina oboje rodziców w tym punkcie i tworzy dzieci poprzez wzięcie **jednej części z jednego** rodzica, a **drugiej z drugiego**. Schemat krzyżowania jednopunktowego przedstawiono na Rysunku 4.

Rysunek 4. Schemat działania operatora krzyżowania jednopunktowego

Operator krzyżowania wielopunktowego uzyskujemy z operatora krzyżowania jednopunktowego wybierając więcej punktów przecięcia.

Operator krzyżowania równomiernego przechodzi po obojgu rodziców gen po genie i z prawdopodobieństwem P_x zamienia geny. Można go traktować jako graniczny przypadek krzyżowania wielopunktowego.

Operator mutacji

Ostatnim z operatorów pojawiającym się w podstawowym GA jest **operator mutacji** (ang. *mutation*). Ma on za zadanie wprowadzać do genotypu rzadkie, **niewielkie, losowe zmiany**. Celem tych zmian jest umożliwienie populacji **ucieczkę z obszaru ekstremum lokalnego**, w którym proces ewolucji mógł utknąć.

Operatory mutacji **bardzo silnie** zależą od przyjętego sposobu kodowania rozwiązań.

Najczęściej polegają one, lecz nie są ograniczone, do:

- negacji bitu (kodowanie binarne),
- dodania wartości ± 1 do genu (kodowanie całkowitoliczbowe),
- dodania wartości $\pm \epsilon$ do genu (kodowanie rzeczywistoliczbowe).

Dla specjalizowanych, dedykowanych sposobów kodowań stosowane są dedykowane metody mutacji. Możliwe jest także wykonywanie naiwnej mutacji i późniejsza naprawa genotypu.

Mutacja odbywa się z pewnym prawdopodobieństwem P_m . **Prawdopodobieństwo mutacji** najczęściej oznacza prawdopodobieństwo zmiany **pojedynczego genu** (mutacja „po genie”), ale zdarzają się też operatory, dla których prawdopodobieństwo to oznacza szansę **zmiany osobnika** (mutacja „po osobniku”).

Rozszerzenia Algorytmu Genetycznego

Przedstawiony dotychczas schemat Algorytmu Genetycznego **nie jest** schematem sztywnym i pozwala na wprowadzanie wielu zmian. Najprostszym rozszerzeniem jest definiowanie dodatkowych operatorów genetycznych np. operatora naprawczego, wielostopniowej selekcji, krzyżowania i mutacji, podział populacji na izolowane grupy (tzw. model wyspowy) itd.

Jedną z takich modyfikacji jest wprowadzenie tzw. elityzmu. **Elityzm** oznacza, że część populacji złożona z pewnej liczby/procentu najlepszych osobników zostaje bez zmian przeniesiona do kolejnej populacji.

Zachowanie elity pozwala ustabilizować przebieg ewolucji jednak źle dobrana proporcja może poskutkować przedwczesną zbieżnością.

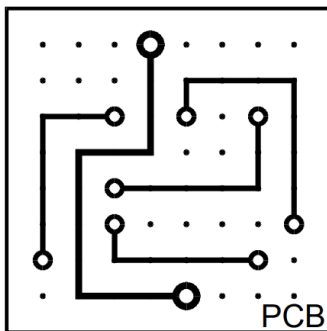
Ćwiczenie – problem projektowania płytek drukowalnych (PCB)

Algorytmy ewolucyjne znajdują zastosowanie w projektowaniu płytek drukowanych. W zadaniu laboratoryjnym zbadane zostaną możliwości zastosowania algorytmów ewolucyjnych do rozwiązania problemu połączeń fizycznych na jednowarstwowych płytkach PCB[7]. W następującym problemie dane są:

- ograniczony, spójny obszar płaszczyzny zwany dalej płytką drukowaną
- uporządkowany zbiór punktów lutowicznych
- funkcja przyporządkowująca każdemu punktowi ze zbioru P jego pozycję na płytceadaną parą współrzędnych kartezjańskich
- uporządkowany zbiór planowanych połączeń strukturalnych S między punktami ze zbioru P , zadanych jako pary punktów, które powinny zostać połączone fizycznie

Problem polega na zaprojektowaniu sieci fizycznych połączeń w taki sposób, aby dowolne dwa punkty lutowiczne zostały fizycznie połączone wtedy i tylko wtedy, jeżeli występowało między nimi planowane połączenie strukturalne. Poniżej znajdują się założenia problemu:

- płytka składa się z jednej warstwy, w kształcie prostokąta o ustalonych rozmiarach
- punkty leżą na współrzędnych całkowitych
- fizyczne połączenia mogą być prowadzone tylko wzdłuż nałożonej na powierzchnię płytki siatki, zbudowanej z kwadratów o boku równym 1
- fizycznej połączenia które przechodzą przez siebie powodują połączenie wszystkich par punktów w jedną całość \rightarrow fizyczne ścieżki między dwiema różnymi parami **NIE MOGĄ** się przecinać

Rysunek 5. Przykładowy projekt płytki PCB

Sposób kodowania osobnika

Każdy osobnik powinien przedstawiać rozwiązanie zawierające wszystkie wymagane połączenia fizyczne. Każde takie połączenie składa się z sekwencji segmentów o różnej długości. Segmenty te mogą być pionowe bądź poziome o całkowitoliczbowej długości. Aby dało się odczytać ścieżkę złożoną z takich segmentów, należy przed kodowaniem przyjąć, który punkt z pary jest punktem początkowym. Chromosom ma strukturę hierarchiczną, a reprezentacja ścieżki jest zmiennej długości. Trzeba o tym pamiętać podczas projektowania operatorów krzyżowania i mutacji.

Operatory

Operator krzyżowania musi uwzględniać zmienną liczbę segmentów w ścieżce. Dlatego też tworzenie operatora działającego na poziomie pojedynczych ścieżek powodowałoby problemy z zaproponowanym sposobem reprezentacji chromosomu. Sugeruje się wprowadzenie operatora krzyżowania, który polega na wymianie całych ścieżek pomiędzy rodzicami.

Operator mutacji powinien działać na poziomie ścieżki – oznacza to, że powinien modyfikować przebieg ścieżki pomiędzy dwoma punktami. Przykładowym operatorem mutacji może być modyfikacja długości wybranych segmentów o stałą wartość, usunięcie i utworzenie nowego segmentu i tym podobne. Operator mutacji **NIE POWINIEN** zmieniać orientacji segmentu (pionowej, poziomej). Mutacja może też działać na ograniczonym obszarze do fragmentu segmentu.

Funkcja oceny

Funkcja oceny powinna minimalizować długość ścieżek oraz liczbę segmentów, z których się składają. Oprócz tego powinna karać osobniki niepełniających ograniczenia. W przypadku, gdy minimalizujemy wartość funkcji oceny należy pamiętać o tym fakcie przy implementacji operatora selekcji jakim jest ruletka. Przykładowym zbiorem cech dla funkcji oceny mogą być:

- liczba przecięć
- sumaryczna długość ścieżek
- sumaryczna liczba segmentów tworzących ścieżki
- liczba ścieżek poza płytką
- sumaryczna długość części ścieżek poza obszarem płytki

Każda taka cecha posiada swoją wagę aby różnicować istotność danego elementu w funkcji oceny. Ostateczna funkcja oceny składa się z sumy wartości wszystkich cech razy ich wagi.

Realizacja ćwiczenia

Zadanie ma kilka celów, które mogą być sprecyzowane jako:

- Zapoznanie się z metaheurystyką – algorytmy ewolucyjne
- Określenie problemu optymalizacyjnego do rozwiązania – zaprojektowanie płytki drukowanej spełniającej wymagane ograniczenia
- Zbudowanie algorytmu genetycznego: osobnik, funkcja oceny, zarządzanie populacją
- Zbudowanie operatorów genetycznych typu:
 - Inicjalizacja
 - selekcja
 - krzyżowanie
 - mutacja
- Implementacja modelu w dowolnym języku obiektowym. *Sugeruje się używanie języków C/C++, C#, Java, Python.*
- Zbadanie wpływu wartości dla różnych parametrów na **efektywność i skuteczność** algorytmu ewolucyjnego:
 - selekcji
 - prawd. krzyżowania
 - prawd. mutacji
 - rozmiaru populacji
 - liczby pokoleń
- Sporządzenie sprawozdania z ćwiczenia
- Pokazanie na wykresach zmianę wartości przystosowania w poszczególnych pokoleniach:
 - najlepszy osobnik
 - średnia wartość w populacji
 - najgorszy osobnik

Raport z ćwiczenia powinien zawierać wszystkie punkty wymagane w realizacji zadania.

Implementacja – wskazówki realizatorskie

Przy realizacji ćwiczenia utworzony zostanie program komputerowy. Sugerowane właściwości:

- wczytywanie pliku z danymi, zapis problemu do pamięci komputera
- ocena rozwiązania w kontekście problemu projektowania płytki drukowanej
- zarządzanie parametrami algorytmu
- sterowanie przebiegiem algorytmu ewolucyjnego

- przechowywanie rozwiązania i operatorów genetycznych
- zarządzanie populacją - selekcja, inicjalizacja
- logowanie postępów metody do pliku zewnętrznego

Podpowiedź

Z punktu widzenia programowania sugeruje się rozważyć czy przy tworzeniu osobników potrzebujemy **kopii głębokiej** czy też wystarczy kopia płytka? Dla optymalności kodu proszę też rozważyć sposób kodowania osobnika (jakich kolekcji użyjemy). Na to samo proszę zwrócić przy realizacji turniejowego operatora selekcji.

Instancje PCB używane w zadaniu

Do zadania udostępniono dwa zbiory problemów: problemy testowe, które są w pełni opisane, aby można było sprawdzić poprawność implementacji programu oraz problemy badawcze, na których mają być przeprowadzone badania i wykonany raport. Dla każdego z tych problemów należy wygenerować dane wyjściowe, na podstawie których opracowane zostaną tabele i wykresy.

Dla każdego wyniku/wykresu należy podać użytą konfigurację metody:

- rozmiar populacji
- liczba pokoleń
- prawd. krzyżowania
- prawd. mutacji
- typ krzyżowania, mutacji, selekcji
- *dodatkowe parametry wynikające z konfiguracji*

Dla przedstawienia wyników badań sugeruje się użycie tabeli zbiorczej, takiej jak poniższa tabela

instancja	Alg. ewolucyjny [10x]				Metoda losowa [N]			
	best	worst	avg	std	best	worst	avg	std
xyz2								
...

Gdzie:

Alg. Ewolucyjny [10x] oznacza 10-krotne uruchomienie algorytmu ewolucyjnego i podanie wartości statystycznych dla tych uruchomień.

Metoda losowa [N] – uruchomiona tyle razy ile rozwiązań przejrzało 10-krotne uruchomienie algorytmu ewolucyjnego.

*best** - oznacza najlepszą znalezioną wartość

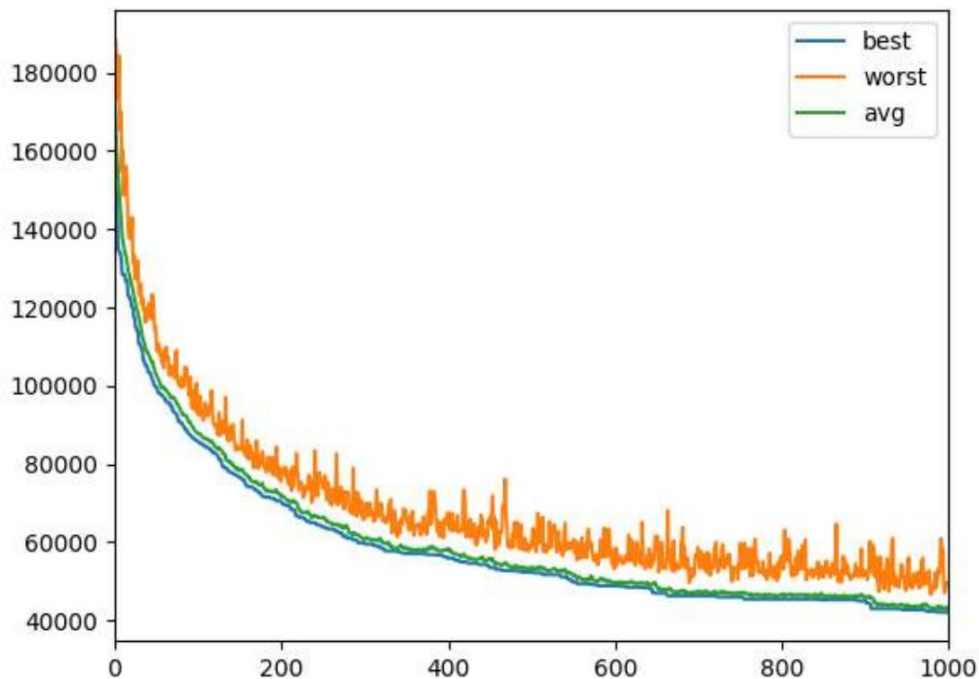
worst – oznacza najgorszą znalezioną wartość

avg – oznacza średnią znalezioną wartość

std – oznacza odchylenia standardowego liczonego przy średniej

Uwaga

Wartość *best** dla algorytmu ewolucyjnego jest pobierana jako najlepsza wartość z 10 uruchomień. Średnia oznacza wartość liczoną z najlepszego rozwiązania z każdego uruchomienia. Na tej podstawie można utworzyć wykres taki jak na Rysunku 5. Z wykresu można odczytać wiele ważnych informacji o poprawności konfiguracji metody, a w konsekwencji o jej działaniu.

Rysunek 5. Wykres przykładowego działania GA, Autor: Paweł Myszkowski

Zadanie 1 – punktacja

Zajęcia 1 (max 2 pkt)

- implementacja ładowania danych oraz funkcji przystosowania (1 pkt),
- implementacja metody losowej (1 pkt)

Ocena:

Ocenie podlegać będzie kod – poprawność implementacji oraz logiczne rozbicie programu na klasy. Wymagane jest uruchomienie obu metod celem stwierdzenia poprawności wyników. Ładowanie danych może być zaimplementowane przed zajęciami – w domu.

Zajęcia 2 (max 4 pkt)

- implementacja 2 operatorów selekcji – turniej i ruletka (2 pkt),
- implementacja wybranego operatora krzyżowania (1 pkt),
- implementacja wybranego operatora mutacji (1 pkt),

Ocena:

Ocenie podlegać będzie poprawność implementacji operatorów. Weryfikacja poprawności nastąpi poprzez uruchomienie całego algorytmu genetycznego (GA) przy oddawaniu zadania, celem pokazania, że zachowuje się on zgodnie z oczekiwaniami. Z tej przyczyny, szkielet GA zaleca się przygotować przed zajęciami. Alternatywnie, można przygotować zestaw testów, które wykażą poprawność działania poszczególnych operatorów. W tym wypadku GA może zostać skończony przez studenta już po zajęciach. W przypadku braku jakiegokolwiek możliwości weryfikacji, liczba punktów będzie obcinana o 50%.

Wskazówki:

W implementacji ruletki proszę mieć na uwadze, że nasz problem jest problemem

MINIMALIZACYJNYM, a więc osobniki o **MNIEJSZYCH** wartościach przystosowania powinny otrzymać odpowiednio **WIĘKSZE** fragmenty koła. Jako, że wartości funkcji przystosowania są nieujemne (długość trasy) najprostszą sztuczką, jaką można wykonać jest wstępne ich przeskalowanie:

$$w_i = \max_j f(x_j) - f(x_i) + \varepsilon,$$

gdzie:

- w_i – waga i-tego osobnika,
- $f(\cdot)$ - funkcja przystosowania,
- x_j – j-ty osobnik populacji,
- ε – parametr odpowiadający za minimalny rozmiar wycinka koła ruletki, tzn. dla najgorszego osobnika w populacji (najgorszy osobnik bez ε miałby w_i równe 0).

Ogólniejsza metoda skalowania opiera się o zastosowanie funkcji exp.

Podczas implementacji GA należy zwrócić szczególną uwagę na sposób przekazywania osobników do operatorów. Przy nadmiernym kopiowaniu algorytm będzie działał długo, a przy nadmiernym współdzieleniu osobników można doprowadzić do niepoprawnego działania całości, np. podczas krzyżowania jest wstępnie wykonywany rzut mający stwierdzić, czy krzyżowanie nastąpi, czy też nie.

W przypadku wystąpienia krzyżowania powinny powstać nowe osobniki i być przekazane dalej – do operatora mutacji. Jeżeli jednak krzyżowanie nie nastąpi, to oryginalni rodzice są przekazywani dalej. Jeżeli na tym etapie nie zostaną wykonane kopie rodziców, to operator mutacji zmodyfikuje osobniki populacji źródłowej! W konsekwencji kolejne osobniki do nowej populacji powstawać będą na bazie nowej, zmienionej wersji i całość zacznie działać w sposób nieprzewidywalny.

Jeżeli chodzi o testowanie operatorów osobno, to można: stworzyć małą populację (np. o rozmiarze 5, nie losową, można przekazać stałe ziarno do generatora), wyznaczyć wartości przystosowania osobników populacji i pokazać, że np. turniej faktycznie zwraca poprawnego osobnika tj. tego o największej wartości przystosowania, albo ruletka odpowiednio przydziela fragmenty koła do osobników. Jeśli populacja testowa będzie identyczna między uruchomieniami, to można pokazać, że w selekcji turniejowej działa losowanie osobników i wybór, a w ruletce wybór proporcjonalny. Analogicznie, można stworzyć przykładowych osobników i pokazać, że krzyżowanie poprawnie wymienia geny, a mutacja poprawnie zmienia wybranego osobnika. Dodatkowo warto też pokazać, że nowe osobniki są lub nie są kopiami tych wejściowych.

Operatory selekcji powinny zawsze zwracać stałe referencje (const & w C++), krzyżowanie powinno zawsze zwracać nowe osobniki, niezależne od rodziców, a mutacja powinna zawsze modyfikować zadanego osobnika.

Zajęcia 3 (max 4 pkt)

- zbadanie wpływu parametrów: (1,25 pkt)
 - rozmiar populacji,
 - liczba pokoleń,
 - rozmiar turnieju,
- porównanie operatorów selekcji – ruletka i turniej, (1 pkt)
- zbadanie wpływu parametrów: (1 pkt)
 - prawdopodobieństwo krzyżowania,
 - prawdopodobieństwo mutacji,
- porównanie algorytmu genetycznego z metodami „naiwnymi” – metoda losowa (0,75 pkt)

Ocena:

Ocenie podlegać będzie sprawozdanie z przeprowadzonych badań. Badania powinny być przeprowadzone zgodnie z zaleceniami podanymi w treści ćwiczenia (liczba powtórzeń, stopnie trudności problemu). Sprawozdanie powinno zawierać podsumowanie badań w postaci tabeli wyników oraz wykresów, a także zapisane wnioski z poszczególnych badań. Każde badanie powinno: posiadać nazwę, mieć podany cel badania oraz zestaw parametrów metod np. rozmiar populacji, liczba generacji, użyte operatory, wybrane pliki danych, etc. aby umożliwić ich ewentualne odtworzenie. Ze względu na wymagania i długotrwałość procesu, większość lub nawet całość sprawozdania należy przygotować w domu. Podczas oddawania należy spodziewać się pytań odnośnie uzyskanych wyników, teorii itp.

Literatura

1. Arabas J. Wykłady z algorytmów ewolucyjnych (<http://staff.elka.pw.edu.pl/~jarabas/ksiazka.html>)
2. Goldberg D. Algorytmy genetyczne i ich zastosowanie
3. Michalewicz Z. Algorytmy genetyczne + struktury danych = programy ewolucyjne, WNT.
4. Krunoslav Puljić, Robert Manger, „Comparison of eight evolutionary crossover operators for the vehicle routing problem”, MATHEMATICAL COMMUNICATIONS Math. Commun. 18(2013), 359–375
5. Potvin, Jean-Yves. 1996. Genetic algorithms for the the traveling salesman problem, Annals of Operations Research, Volume 63, pages 339-370.
6. <http://edu.pjwstk.edu.pl/wyklady/nai/scb/wyklad10/w10.htm>
7. Pasek R. „Techniki Ewolucyjne w projektowaniu układu ścieżek na płytkach drukowanych”